

... Военные поселяне Ф. Баштовой и А. Недовесов будут наказаны на месте преступления в сл. Новом Пскове и потому распорядились к четырем утра в понедельник собрать поселян.

Все наказания шпицрутенами производятся рано поутру на рассвете.

Для приведение в исполнение приказа приготовить достаточное количество прутьев.

ЦДАК України. – Ф. 1355. – Оп. 1. – Спр. 223. – Арк. 92, 118, 119.

Valeriya Tsubenko

**Social protests of military settlement on territory of Ukraine
in the first half XIX c.**

(on the materials of the Central state historical archive of Ukraine in Kyiv)

In the article there are published the documents from the Central state historical archive of Ukraine documents in Kyiv that show prominent aspects, specificity, character and forms of social protests, in territory of military settlements of a cavalry in the south of Ukraine in first half XIX c.

Keywords: *the military settlement on territory in the South of Ukraine, social protests, Black Sea and Don Cossacks.*

Валерия Цубенко

**Бегство военных поселенцев в казачьи войска в первой половине XIX в.
(по материалам Центрального государственного исторического
архива Украины, г. Киев)**

Впервые публикуются документы из Центрального государственного исторического архива Украины в г. Киеве, которые освещают важные аспекты, специфику, характер и формы социальных протестов на территории военных поселений кавалерии на юге Украины в первой половине XIX в.

Ключевые слова: *социальные протесты, военные поселения кавалерии на юге Украины, Черноморское и Донское казачьи войска.*

УДК 94 (477.74) "1857"

Володимир Полторац

“СПИСОК ІМЕННИЙ КОРПУСУ КОЗАКІВ ОТТОМАНСЬКИХ”. 1857 р.

У публікації здійснено перший переклад українською мовою переліку офіцерського складу корпусу козаків оттоманських 1857 р. Запропоновано два варіанти прочитання прізвищ та імен (транскрибований та дослівний). У передмові та коментарях здійснено аналіз інформативності документа, визначено основні напрями подальших досліджень даного документа.

Ключові слова: *козаки оттоманські, Михайло Чайковський, інформативність, Східна війна 1853-1856 рр.*

Козацькі підрозділи у складі Османської армії перебували протягом багатьох століть. Вже у XVII ст. правобережні козацькі полки брали участь у взятті Кам'янець-Подільського (1672); у XVIII ст. – у Прутській війні (1711-1714); у XIX ст. – під час російсько-турецьких війн 1806-1812 рр. і 1828-

1829 рр. Напередодні останньої зі згаданих війн козаки вперше в історії османської армії отримали статус регулярного підрозділу – був сформований так званий Силістрійський реджимент (полк). Протягом Східної (Кримської) війни 1853-1856 рр. традиції функціонування козацьких підрозділів продовжив створений 20 жовтня 1853 р. за ініціативи Мехмеда Садик-паші (Михайла Чайковського) “Полк козаків оттоманських”, згодом переформований в дивізію, а ще згодом – у корпус. Польська історіографія відзначає польську приналежність більшості складу цих підрозділів³⁶⁵, проте з огляду на відкриття нових джерел (або й просто послідовного прочитання старих) стає очевидним багатонаціональність створених на Балканах козацьких полків.

Діяльність Садик-паші як керівника козацьких загонів у складі османської армії привертала увагу багатьох істориків – турецьких³⁶⁶, польських³⁶⁷, російських³⁶⁸, українських³⁶⁹ та болгарських³⁷⁰. Серед інших Олександр Прігарін піддав джерелознавчому аналізу роботу, написання якої приписують Мехмеду Садик-паші – “Козаччина в Туреччині”, однак аналіз інформативності щодо питання діяльності “Корпусу козаків оттоманських” і “Списку іменного корпусу козаків оттоманських”, опублікованих в роботі не зробив³⁷¹.

До цього часу авторові відомі лише три спроби оприлюднення “Списку іменного корпусу козаків оттоманських” (далі – “Список іменний”) польською мовою: саме видання 1857 р.³⁷², часткова републікація 2005 р.³⁷³ та розміщення “Списку іменного” на особистому сайті одного з польських дослідників у 2008 р.³⁷⁴. Рідкість першого видання, неприступність та одночасно неповність другого й обмежена інформативність третього варіанта, як і повна відсутність україномовного перекладу, роблять цю публікацію актуальною як ніколи. Вперше в українській історіографії саме даною публікацією піддано всебічному аналізу цей документ та перекладено його українською мовою.

“Корпус козаків оттоманських” (називався також “дивізією козацькою”, “дивізією польською”, “корпусом козаків султанських” тощо) існував у різних варіантах від 1853 р. до 1870-х рр. (за інформацією польського історика Єжи Латки залишки полку козаків були розгромлені російською артилерією під час облоги Плевни 1877 р.). Найактивніше в бойових діях підрозділ взяв участь у 1854 р. при знятті облоги Сілістри та

³⁶⁵ Łątka Jerzy S. Słownik Polaków w Imperium Osmańskim i Republice Turcji. – Kraków, 2005. – S. 19 – 20.

³⁶⁶ Gumus Musa. Mehmed Sadik Pasa (Michał Czajkowski) ve Osmanlı devlet'nde kazak suvari alayı // Turkish studies. – V. 5/3. – 2010. – P.1362 – 1375.

³⁶⁷ Rawita-Gawronski Fr. Michał Czajkowski (Sadyk-pasza). Jego życie, działalność wojskowa i literacka. Zarys biograficzny. – Petersburg, 1901; Wierzbicki P. Dziennik generała Feliksa Breanskiego, dowódcy brygady w Dywizji Kozaków Sultanskich // Akta THL v Paryżu. – 2000. – T. 5.

³⁶⁸ Борисенко Ю. Атаман Садык-паша // Родина. – 1998. – №5 – 6.

³⁶⁹ Полторака В. Документи про М. Чайковського в Державному архіві Одеської області // Чорноморська минувшина. – Вип. 5. – Одеса, 2010.

³⁷⁰ Стойчев И.К. Казак-алая на Чайковски. – София, 1944.

³⁷¹ Прігарін О. “Козацтво в Туреччині” М. Чайківського як джерело вивчення козацьких формувань в Оттоманській Порті середини XIX ст. // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – 2001. – Вип. XIII. – С. 26.

³⁷² [Czajkowski Michał] Kozaczyzna w Turcyi. – Paryż, 1857.

³⁷³ Łątka Jerzy S. Słownik Polaków w Imperium Osmańskim i Republice Turcji. – Kraków, 2005. – S. 401 – 402.

³⁷⁴ Ресурс доступу: <http://www.lenczewski.com.pl/korpus.html>

зайнятті Бухареста, згодом дислокувався в Добруджі. Після завершення Східної війни цей “іноземний легіон” сягав кількості 2000 шабель і багнетів – саме в цей час і було складено “Список іменний”. Отже, документ ніби підвів підсумок участі османських козаків у війні.

Слід зазначити, що зібрана в документі інформація про офіцерський склад козацького корпусу може вважатись достовірною (публікувалась одразу ж у Парижі з пропагандистською метою, проте під прискіпливим наглядом польської демократичної опозиції, тому наведена інформація щодо персон та їх здобутків навряд чи системно фальсифікувалась). “Список іменний” містить прізвища та імена 182 осіб, розписаних за Головним штабом, двома полковими штабами та полками козаків і драгунів оттоманських. Подано інформацію про чини, посади та нагороди офіцерів. Важливими є розділи, що стосуються померлих, взятих в полон, переведених в інші підрозділи. Коротко зупинимося на інформативності кожного з аспектів.

Чітким виглядає структура керівництва полком – три штаби (головний та два полкових) склались персонально з генерала та 12 офіцерів, ще двоє офіцерів вибули до інших підрозділів. Отже, в штабах козацьких на 1857 р. перебували: 1 паша (генеральське звання), 1 полковник, 1 підполковник (1 вибув), 1 шеф головного штабу, 4 ад'ютанти (1 вибув), 1 директор канцелярії, 1 секретар турецької канцелярії, 2 старших писаря, 1 молодший писар.

Медичне обслуговування особового складу та коней здійснювали вісім осіб: 1 головний лікар, 2 хірурги, 2 аптекарі, 2 ветеринари, 1 штабс-лікар.

У 1-му полку козаків існував підрозділ сурмачів – п'ятеро музикантів на чолі зі штабс-сурмачем. Також окремо відзначені у списку офіцерів 1-го полку некрасовські козаки – 1 сердар (отаман) та 4 сотники. Протягом Східної війни троє сотників-некрасовців загинули (можливо померли).

Список померлих та загиблих, оскільки містить інформацію про час, обставини та місце смерті офіцера, дає нам можливість простежити в головних рисах бойовий шлях корпусу. У 1853 р. не загинуло жодного офіцера; у 1854 р. місцями смерті зазначені Гропа-Чорба, Гірліц, Максименіє; у 1855 р. – Журиловець, Топали, Айдимірзе, Тульча; у 1856 р. – Салманія, Варна; у 1857 р. – Стамбул, Теркас. Статистика загиблих – 3 сотники некрасовці, 1 українець (з бузьких уланів), 2 волинянина, 2 павлоградських гусари, 1 поляк (артилерист). Як бачимо з цього переліку, етнічний склад корпусу був строкатим, і до того систематизації приналежності офіцерів до тієї чи іншої етнічної групи не існувало. Тому дані по походження офіцерів до тієї чи іншої групи (окрім вже зазначених загиблих офіцерів, навпроти яких етнічне походження зазначалось) вираховані нами за особливостями написання прізвищ. Цей спосіб не дає абсолютної точності, тим більше єдино вірним, проте змальовує ситуацію у корпусі хоча б у загальних рисах. Отже, етнічний склад офіцерського корпусу був наступним (оцінка за прізвищем, іменем чи іншими ознаками): 123 поляка, 59 інших, із яких 1 українець, 13 сербів і болгар (православних), 4 італійці, 2 французи, 11 німців чи євреїв, 5 угорців, 1 волох чи молдован (румун), а також 10 некрасовців та 12 мусульман (4 у штабі Головному, 5 у штабі 1-го полку, один у строю 1-го

Медаль англійська	6	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Медаль сардинська	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Хрест угорський	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Хрест голштинський (Орден Св. Анни)	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
ІНОЗЕМНІ НАГОРОДИ	27	6	2	8	3	2	6	-	1	-
УСІ НАГОРОДИ	154	19	12	83	10	7	11	-	3	-

Як бачимо з таблиці, загиблі та переведені одразу після завершення війни офіцери майже не отримали нагород. Це означає, скоріш за все, що основний масив нагород (особливо турецькі, сардинські, англійські) були отримані офіцерами корпусу саме за результатами Східної війни. Показовим також є наявність французьких, угорських, російських, британських, сардинських, польських тощо нагород, що може стати предметом для подальших досліджень.

Отже, інформативність документа не підлягає сумніву. Доповнений іншими джерелами, “Список іменний” може стати основою для всебічного дослідження історії османських козаків протягом Східної війни 1853-1856 рр.

***

Примітки до публікації документа: Список друкується у вигляді таблиці з метою надати можливість досліднику врахувати відомості про офіцера корпусу козаків, а також ознайомитись з двома пропонованими варіантами перекладу прізвища та імені – в транскрибованому з польської та в перекладі на українську варіантах. Не секрет, що в момент складання “Списку іменного” правописні норми української мови не були усталеними, натомість тогочасна польська мова адаптувала іноземні прізвища та імена до польських варіантів. Тому й виникла ідея зробити зворотню адаптацію – відштовхуючись від польсько-мовного оригіналу “прочитати” зазначені прізвища та імена в їх можливому українському варіанті. Це, зокрема, буде корисним для пошуків зазначених офіцерів в україномовних та російськомовних джерелах (для прикладу, розбіжності між польським *Szaykowski*, українським Чайковським та російським Чайковским невеликі, а проте й вони можуть відправити нас на іншу сторінку біографічного словника).

Структурування “Списку іменного” повністю збережене. В квадратних дужках позначені сторінки, на яких опублікований той чи інший розділ документа в “*Kozaczyzna w Turcy...*”.

Колонка з нумерацією додана упорядником з метою впорядкувати та унаочнити кількість офіцерів у підрозділах Корпусу.

Перша колонка таблиці (I) містить опубліковані латиницею прізвища та імена офіцерів Корпусу; друга (II) – переклад з польської згідно з сучасними нормами транскрибування (здійснено к.і.н. В.Гродецькою); третя (III) – дослівний переклад з польської (здійснений В.Полтораком); четверта колонка (IV) та п'ята (V) визначає чини та звання офіцерів, а шоста (VI) – нагороди, які вони отримали на момент складання “Списку іменного”.

Список іменний корпусу козаків оттоманських [с.355]*(переклад з польської мови В. Полторака, В.Гродецької)*

№	Прізвище та ім'я в польському оригіналі	Прізвище та ім'я, транскрибовані українською мовою	Прізвище та ім'я в перекладі з польської на українську	Чин, посада	Звання	Нагороди
	I	II	III	IV	V	VI
1.	MEHMED SADYK PASZA (Michał Czayka Czaykowski)	Мехмед Садик паша (Міхал Чайка Чайковскі)	Мехмед Садик паша (Михайло Чайка Чайковський)	командир полків козацьких Румелії та Анатолії, Бейлербей Румелії, штаб головний		Меджидіє, хрест польський та медаль
2.	Rudolf Gutowski	Рудольф Гутовскі	Рудольф Гутовський	Лікар головний Корпусу козаків, штаб головний	підполков- ник	Меджидіє і медаль
3.	Ludwik Borowicz	Людвик Боровіч	Людвик Боровіч	Шеф штабу головного	ад'ютант майор	медаль
4.	Mehmed Hilmi-Bej (Luboradzki)	Мехмед Хілмі-Бей (Люборадзкі)	Мехмед Хілмі-бей (Люборадзь- кий)	Старший ад'ютант, штаб головний	ад'ютант майор штабу генерального	Медалі: Сардинські з 1848 р., Англійські за Дунай-ську кампанію і за Севастополь
5.	Jaroslav Romer	Ярослав Ромер	Ярослав Ромер	Директор канцелярії, штаб головний	капітан полку козаків	медаль англійська
6.	Weisi Efendi	Веісі Ефенді	Веісі Ефенді	Секретар турецьких кореспонден- цій, штаб головний		
Полк перший козаків оттоманських [с.356-359]						
7.	Franciszek Kirkor	Францішек Кірко	Франциск Кірко	Командир полку, штаб	полковник	хрест польський і медаль
8.	Arnaut Ahmet Efendi	Арнаут Ахмет Ефенді	Арнаут Ахмет Ефенді	Старший писар полковий, штаб		медаль
9.	Czerkies Mehmed Efendi	Черкес Мехмед Ефенді	Черкес Мехмед Ефенді	Молодший писар, штаб		медаль

№	I	II	III	IV	V	VI
10.	Mustafa Agha	Мустафа Ага	Мустафа Ага	Ubiorczy, штаб	поручник	медаль
11.	Angieli Badesko	Анджелі Бадеско	Ангел Бадеско	Хірург, штаб		медаль
12.	Herman Szapir	Герман Шапір	Герман Шапір	Аптекарь, штаб		медаль
13.	Sali Agha	Салі Ага	Салі Ага	Ветеринар, штаб	поручник	медаль
14.	Mahmud Mucha	Махмуд Муха	Махмуд Муха	Ветеринар, штаб	Майор	медаль
15.	Piotrowski Jan	Пйотровські Ян	Петровський Іван	Штаб	Майор	медаль
16.	Rawski Sidor	Равські Сідор	Равський Сидір	Штаб	Ад'ютант Майор	медаль
17.	Koszucki Józef	Кошуцкі Юзеф	Кошуцький Йосип	Штаб	Ад'ютант Майор	хрест польський
18.	Baranowski Adam	Барановські Адам	Барановський Адам	(штабдартів)	Капітан	хрест і медаль
19.	Dwernicki Klet	Дверницькі Клет	Дверницький Клет		Капітан	хрест і медаль
20.	Markowski Jan	Марковські Ян	Марковський Іван		Капітан	хрест і медаль
21.	Markwart Karol	Маркварт Кароль	Маркварт Карл		Капітан	хрест і медаль
22.	Jablonowski Stanislaw	Яблоновські Станіслав	Яблоновський Станіслав		Капітан	хрест і медаль
23.	Chodasiewicz Robert	Ходасєвіч Роберт	Ходасевич Роберт		Капітан	медаль англійська
24.	Pradkiewicz Józef	Прадкевіч Юзеф	Прадкевич Йосип		Капітан	медаль англійська
25.	Musialowicz Konstanty	Мусяловіч Константи	Мусялович Костянтин		Капітан	медаль англійська
26.	Romer Jaroslaw	Ромер Ярослав	Ромер Ярослав	відраджений до штабу	Капітан	
27.	Kaneli Wladislaw	Канелі Владіслав	Канелі Владислав		Капітан	медаль
28.	Chrzanowski Stanislaw	Хшановські Станіслав	Грановський Станіслав		Капітан	медаль
29.	Powiadowski Aleksander	Повядовські Александер	Повядовський Олександр		Капітан	медаль
30.	Dembowski Stanislaw	Дембовські Станіслав	Дембовський Станіслав		Капітан	медаль
31.	Suchodolski Piotr	Суходольські Пйотр	Суходольський Петро		Капітан	медаль
32.	Świętochowski Hijeronim	Сьвентоховські Ієронім	Свентоховський Єронім	ад'ютант полковий	Поручник	медаль
33.	Zaborski Jan	Заборські Ян	Заборський Іван		Поручник	медаль
34.	Mazanowski Karol	Мазановські Кароль	Мазановський Карл		Поручник	медаль
35.	Kleszczewski Arseni	Клещевські Арсені	Клещевський Арсен		Поручник	медаль
36.	Dębowski Jan	Денбовські Ян	Денбовський Іван		Поручник	медаль

	I	II	III	IV	V	VI
37.	Kucz Ignacy	Куч Ігнаци	Куч Гнат		Поручник	медаль
38.	Grygluszewski Jan	Григлушевські Ян	Григлушевський Іван		Поручник	медаль
39.	Towarnicki Wladyslaw	Товарніцкі Владислав	Товарницький Владислав		Поручник	медаль
40.	Stepowski Josef	Степовські Юзеф	Степовський Йосип		Поручник	медаль
41.	Styfi Jozef	Стифі Йозеф	Стифі Йосип		Поручник	медаль
42.	Mustafa Aga	Мустафа Ага	Мустафа Ага	Ubiorczy	Поручник	медаль
43.	Kopiecki Xawery	Копецькі Ксавери	Копецький Ксаверій		Підпоручник	медаль
44.	Bordjano Konstanty	Борджано Константи	Борджано Костянтин		Підпоручник	медаль
45.	Broniewski Wladislaw	Броневські Владислав	Броневський Владислав		Підпоручник	медаль
46.	Drzewiecki Jan	Джевецькі Ян	Джевецький Іван		Підпоручник	медаль
47.	Bojarski Stanislaw	Боярські Станіслав	Боярський Станіслав		Підпоручник	медаль
48.	Wodziński Pankracy	Водзінські Панкраци	Водинський Панкрат		Підпоручник	медаль
49.	Pilatowicz Aleksander	Пілатовіч Александр	Пілатович Олександр		Підпоручник	медаль
50.	Kedrzyński Wladislaw	Кеджинські Владислав	Кедринський Владислав		Підпоручник	медаль
51.	Mano Dymitry	Мано Димітри	Мано Дмитро		Підпоручник	медаль
52.	Zakrzewski Wincenty	Закшевські Вінценти	Закревський Вінцентій		Підпоручник	медаль
53.	Wejchert Edward	Вейхерт Едвард	Вейхерт Едуард		Підпоручник	медаль
54.	Gurkiewicz Marceli	Гуркевіч Марцелі	Гуркевич Марцелій		Підпоручник	медаль
55.	Georgij Kristo	Георгій Крісто	Георгій Християн		Аллай-чауш або Ад'ютант- підфіцер	медаль і меджидіє
56.	Skowroński Tomasz	Сковронські Томаш	Скавронський Тиміш		Аллай-чауш або Ад'ютант- підфіцер	медаль і меджидіє
57.	Majewski Wojciech	Маєвські Войцех	Маєвський Войцех		Аллай-чауш або Ад'ютант- підфіцер	медаль
58.	Smoliński Józef	Смолінські Юзеф	Смоленський Йосип		Вахмістр ескадрону	медаль
59.	Jasiński Stefan	Ясінські Стефан	Ясинський Степан		Вахмістр ескадрону	медаль
60.	Lubiejewski Mikolaj	Любеєвські Миколай	Любеєвський Микола		Вахмістр ескадрону	медаль
61.	Chojnacki Józef	Хойнацкі Юзеф	Хойнацький Йосип		Вахмістр ескадрону	медаль
62.	Skoczek Antoni	Скочек Антоні	Скочек Антон		Вахмістр ескадрону	медаль

№	I	II	III	IV	V	VI
63.	Sikorski Antoni	Сікорські Антоні	Сикорський Антон		Вахмістр ескадрону	медаль
64.	Topolski Ludwik	Топольські Людвік	Топольський Людовик		Вахмістр (взводу)	медаль
65.	Zigielbaum Jakób	Зігельбаум Якуб	Зігельбаум Яків		Вахмістр (взводу)	медаль
66.	Iwaszkiewicz Felix	Івашкевіч Фелікс	Івашкевич Фелікс		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
67.	Norynowski Marceli	Нориновські Марцелі	Нориновський Марцелій		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
68.	Wyhowski Henryk	Виговські Генрик	Виговський Генрих		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
69.	Hrabczak Wasyl	Грабчак Василь	Грабчак Василь		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
70.	Czehodaew Leonti	Чегодаєв Леонті	Чегодаєв Леонтій		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
71.	Saski Kajetan	Саскі Каєтан	Саський Каєтан		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
72.	Wladesko Aleksander	Владеско Александр	Владеско Олександр		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
73.	Chersanow Dymitry	Херсанов Димітрій	Херсанов Дмитро		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
74.	Leszczyński Hipolit	Лещинські Іполіт	Лещинський Іполіт		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
75.	Terlecki Grzegorz	Терлецькі Гжегож	Терлецький Григорій		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
76.	Dudziński Aleksander	Дудзінські Александр	Дудинський Олександр		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
77.	Gasowski Piotr	Гасовські Пйотр	Гасовський Петро		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
78.	Koniec Lukasz	Конєц Лукаш	Конєць Лукаш		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
79.	Kedzierski Antoni	Кедзерські Антоні	Кедерський Антон		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
80.	Markański Jan	Марканські Ян	Марканський Іван		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
81.	Markanski Aleksander	Марканські Александр	Марканський Олександр		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
82.	Teodorowicz Antoni	Теодоровіч Антоні	Федорович Антон		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
83.	Brzezinski Jakob	Бжезинський Якуб	Брезинський Яків		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
84.	Mikolajewski Jan	Міколаєвські Ян	Миколаєвський Іван		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
85.	Gumienny Franciszek	Гуменні Францішек	Гуменний Франциск		Вахмістр плутона (взводу)	медаль
86.	Kuczynski Aleksander	Кучинські Александр	Кучинський Олександр	Штабс сурмач		медаль
87.	Sachocki Jozef	Сахоцькі Юзеф	Сахоцький Йосип	Сурмачі		медаль
88.	Piotrowski Jan	Пйотровські Ян	Петровський Іван	Сурмачі		медаль
89.	Topaor Józef	Топаор Юзеф	Топаор Йосип	Сурмачі		медаль
90.	Tokacz Jan	Токач Ян	Токач Іван	Сурмачі		медаль

№	I	II	III	IV	V	VI
91.	Tymoszko Jan	Тимошко Ян	Тимошко Іван	Сурмачі		медаль
Сотні козацькі (REDYFY)						
92.	Osip Semenow Ganczarow	Йосип Семенов Ганчаров	Гончаров Йосип Семенович	Сердар сотень козацьких		Меджидіє і медаль
93.	Michajlo Andrejew Nos	Михайло Андреев Нос	Ніс Михайло Андрійович	Сотник 1		Меджидіє і медаль
94.	Iwan Wasiliskow	Іван Васілісков	Васілісков Іван	Сотник 2		Меджидіє і медаль
95.	Atanasij Wasiljew	Атанасій Васільєв	Васильєв Афанасій	Сотник 3		Меджидіє і медаль
96.	Wasył Spirydonow	Василь Спірідонов	Спірідонов Василь	Сотник 4		Меджидіє і медаль
Полк другий драгунів козацько-оттоманських [с. 360-362]						
97.	Lange Edward	Ланге Едвард	Ланге Едуард	Командир полку	підполковник	хрест польський і медаль
98.	Azis Efendi	Азіс Ефенді	Азіс Ефенді	Писар полковий		
99.	Markiewicz Antoni	Маркевич Антоні	Маркевич Антон	Штабс- лікар		
100.	Jaczyński Józef	Ячиньскі Юзеф	Ячинський Йосип	Хірург		
101.	Krajewski Marceli	Краєвскі Марцелі	Краєвський Марцелій	Аптекарь		
102.	Ferrary Andrzej	Феррарі Анджей	Ферарі Андрій	Ветеринарь		
103.	Grabski Tadeusz	Грабскі Тадеуш	Грабський Тадей		Капітан Хорунжий	хрест польський
104.	Wierzbicki Wincenty	Вежбіцький Вінценти	Вербицький Вінцентій		Майор	Меджидіє, 4 медалі і хрест угорський
105.	Mustafa Tefik Effendy	Мустафа Тефік Ефенді	Мустафа Тефік Ефенді		Майор	медалі золота і срібна
106.	Kotowicz Michał	Котовіч Міхал	Котович Михайло		Ад'ютант Майор	хрест польський і медаль
107.	Wojnicki Franciszek	Войніцкі Францішек	Войницький Франциск		Капітан	
108.	Wodnicki Julijan	Водніцкі Юліан	Водницький Юліан		Капітан	хрест польський
109.	Monasterski Ludwik	Монастерскі Людвік	Монастирсь- кий Людовик		Капітан	хрест legii honor і медаль
110.	Zczyński Stefan	Щіньскі Стефан	Щинський Степан		Капітан	медаль
111.	Grotowski Jan-Kanty	Гротовскі Ян-Канти	Гротовський Ян-Канти		Капітан	хрест польський
112.	Figietty Narcyz	Фігетть Нарциз	Фігетть Нарциз		Поручник	

№	I	II	III	IV	V	VI
113.	Laskowski Józef	Лясковські Юзеф	Лясковський Йосип		Поручник	медаль
114.	Benik Józef	Бенік Юзеф	Бенік Йосип		Поручник	
115.	Głowiński Edmund	Гловінські Едмунд	Головинський Едмунд		Поручник	
116.	Brodowski Stanisław	Бродовські Станіслав	Бродовський Станіслав		Поручник	
117.	Zabawa Józef	Забава Юзеф	Забава Йосип		Поручник	
118.	Koniarski Stanisław	Конярські Станіслав	Конярський Станіслав		Підпоручник	
119.	Berwiński Ryszard	Бервінські Ришард	Бервінський Річард		Підпоручник	
120.	Wyszkowski Konrad	Вишковські Конрад	Вишковський Конрад		Підпоручник	
121.	Gierlicz Jan	Герліч Ян	Гірліч Іван		Підпоручник	
122.	Milosiewicz Józef	Мілошевіч Юзеф	Милошевич Йосип		Підпоручник	
123.	Wolski Hijeronim	Вольські Ієронім	Вольський Єронім		Підпоручник	
124.	Hornstejn Michał	Горнштейн Міхал	Горнштейн Михайло		Підпоручник	медаль
125.	Kosta Nikola	Коста Нікола	Коста Микола		Підпоручник	медаль
126.	Kicinski Atanazy	Кіцінські Атанасій	Кицинський Афанасій	ад'ютант полку	Підпоручник	хрест голштинський
127.	Miskiewicz Władysław	Міскевіч Владислав	Міскевич Владислав		Підпоручник	
128.	Kosciański Walenty	Косціянські Валенти	Костянський Валентин		Кадет	
129.	Zielinski Machymiljan	Зелінські Максиміліан	Зелінський Максим		Кадет	
130.	Majer Franciszek	Маєр Францішек	Маєр Франциск		Кадет	хрест угорський
131.	Bohasiewicz Aleksander	Богасєвіч Александр	Богасевич Олександр		Кадет	
132.	Zalewski Leon	Залєвські Леон	Залєвський Лев		Кадет	
133.	Nosalewicz Jan	Носалєвіч Ян	Носалєвич Іван		Кадет	
134.	Markowski Józef	Марковські Юзеф	Марковський Йосип		Кадет	
135.	Kochlewski Rudolf	Кохлевські Рудольф	Кохлевський Рудольф		Кадет	
136.	Rubinowski Karol	Рубіновські Кароль	Рубиновський Карл		Кадет	
137.	Sokolowski Xawery	Соколовські Ксаверій	Соколовський Ксаверій		Кадет	
138.	Dolański Bolesław	Долянські Болєслав	Долянський Болєслав		Кадет	
139.	Rotter Gustaw	Роттер Густав	Роттер Густав		Кадет	
140.	Barbet Leon	Барбет Леон	Барбет Лев		Кадет	хрест legii honorowej

№	I	II	III	IV	V	VI
141.	Dzagutyn Franciszek	Дзагутин Францішек	Дзагутін Франциск		Кадет	
142.	Stojanowicz Jan	Стоянович Ян	Стоянович Іван		Кадет	
143.	Markowicz Michal	Маркович Міхал	Маркович Михайло		Кадет	
144.	Karadzicz Atanazy	Карадзіч Афанасій	Караджич Афанасій		Кадет	
145.	Mladenowicz Stefan-Józef	Младеновіч Стефан-Юзеф	Младенович Степан-Йосип		Кадет	
146.	Paleolog Terzy	Палеолог Терзі	Палеолог Терзі		Кадет	
147.	Zintchi Henryk	Зінтчі Генрик	Зінтчі Генрих		Кадет	
148.	Golczewski Aleksander	Гольчевські Александр	Гольчевський Олександр		Кадет	
149.	Terlecki Jan	Терлецкі Ян	Терлецький Іван		Кадет	
150.	Ruchonnet Etien	Ручоннет Етьєн	Ручоннет Етьєн		Кадет	медаль сардинська
у відставці [с.362]						
151.	Izdebski Antoni	Іздебські Антоні	Іздебський Антон	Пішов у відставку 1856 р.	Капітан	хрест польський, медаль
152.	Podhorodecki Albert	Подгородець- кий Альберт	Підгородець- кий Альберт	Пішов у відставку 1856 р.	Капітан	медаль
153.	Suchodolski Marcin	Суходольські Марцін	Суходольський Мартин	Пішов у відставку за сімейними справами, 1856 р.	Поручник	медаль
154.	Lusakowski Józef	Люсаковські Юзеф	Люсаковський Йосип	Пішов у відставку 1857 р.	Поручник	
№	I	II	III	IV	V	VI
155.	Treter Henryk	Третер Генрик	Третер Генрих	Пішов у відставку через слабкість здоров'я, 1857	Підпоручник	медаль
156.	Andrejesko Grzegorz	Андреєско Гжегож	Андрієнко Григорій	Пішов у відставку за сімейними справами, 1857 р.	Підпоручник	медаль
Перейшли на службу англійську, французьку і під командою англійською [с.362-363]						
157.	Przewlocki Klemens	Пшевлоцкі Клеменс	Переволоць- кий Клим	1854	Полковник	
158.	Woronicz Janusz	Вороніч Януш	Вороніч Іван	1856	Майор	
159.	Ostoja Kajetan	Остоя Каєтан	Остоя Каєтан	1855	Ад'ютант майор	

№	I	II	III	IV	V	VI
160.	Bredelach Adolf	Бределях Адольф	Бределях Адольф	1854	Капітан	
161.	Kostecki Swiętoslaw	Костецкі Свентослав	Костецький Святослав	1854	Капітан	
162.	Przewlocki Walery	Пшевлоцкі Валери	Переволоцький Валерій	1854	Поручник	
163.	Dobrowolski Antoni	Добровольські Антоні	Добровольський Антон	1854	Поручник	
164.	Ostoja Maurycy	Остоя Маурици	Остоя Маврицій	1855	Поручник	
165.	Kozlowski Felix	Козловські Фелікс	Козловський Фелікс	1854	Поручник	
166.	Borzecki Chystow Kolumb	Божецкі Хистов Колумб	Борецький Хистов Голуб	1855	Підпоручник	
167.	Popniewicz Jan	Попневіч Ян	Попневич Іван	1855	Підпоручник	
168.	Cylinger Wladyslaw	Цилінгер Владислав	Цилінгер Владислав	1854	Підпоручник	
169.	Bormeј Wladyslaw	Бормей Владислав	Бормей Владислав	1854	Підпоручник	
170.	Unrug Wladyslaw	Унруг Владислав	Унруг Владислав	1855	Підпоручник	

ПОМЕРЛИ АБО ПОТРАПИЛИ В ПОЛОН [с. 363-364]

171.	Usakowski Kostanty	Усаковські Константи	Усаковський Костянтин	Зухвалий та енергійний командир сотні ~~Добруджанської~~ , у Стамбулі, помер 1857 р.	Сотник	медаль
172.	Jewsejew Teodor	Євсєєв Теодор	Євсєєв Федір	Командир сотні Кубанської, в Теркас, помер 1857 р.	Сотник	Меджидіє і медаль
173.	Powelski Wiktor	Повельські Віктор	Повельський Віктор	Офіцер артилерії ~~російської~~ , гарячий поляк, знаменитий талантом, в Салманії, помер 1856 р.	Поручник	хрест Св.Єжего та медаль
174.	Jewtiejew Wasyl	Євтеєв Василь	Євтієв Василь	Офіцер донських козаків, у Журиловці, помер 1855 р.	Поручник	
175.	Wyszkowski Piotr	Вишковські Пйотр	Вишковський Петро	З давніх козаків Волинського воєводства, в Гропа Чорбан, помер 1854 р.	Підпоручник	

№	I	II	III	IV	V	VI
176.	Jakobson Alfons	Якобсон Альфонс	Якобсон Альфонс	З давніх козаків Волинського воєводства, в Гірліці, помер 1854 р.	Підпоручник	
177.	Czyzik Igor	Чизік Ігор	Чижик Ігор	З сотні кубанської, у Варні, помер 1856 р.	Підпоручник	
178.	Szczecinski Michal	Щецінські Міхал	Щетинський Михайло	З гусарів Павлоградських, в Топалах, помер 1855 р.	Вахмістр	
179.	Jaźwiński Sufran	Язьвінські Суфран	Язвинський Суфран	З того ж полку, в Айдимірзе, помер 1855 р.	Вахмістр	
180.	Winników Paweł	Вінніков Павел	Винників Павло	З уланів бузьких найперший дезертир-українець, в Максименіє, помер 1854 р.	Вахмістр	
181.	Garczyński Antoni	Гарчиньські Антоні	Гарчинський Антон	Сотник, сильно поранений під Тульчею, взятий в неволю росіянами 1855 р.		
Перейшли до штабу головного [с.364]						
182.	Jusuf Bej (Jerzmanowski).	Юсуф Бей (Єрмановські)	Юсуф Бей (Єрмановський)		Підполковник	хрест польський і 3 медалі
183.	Kreczulesko Dymity	Кречулеско Димітри	Кречулеско Дмитро		Майор	Меджидіє, 4 медалі

Подано за: [М. Чайковський] Х., козак оттоманський// *Kozaczyzna w Turcyi (Козаччина в Туреччині: книга в трьох частинах)*. – Париж: В друкарні Л.Мартінет, 1857. – С. 355-364.

Примітки до таблиці:

“Ubiorczy” - відповідальний за постачання військового вбрання, боєприпасів тощо; каптенармус.

Ага – пан (звернення до великого земельного власника).

Бей – пан (звернення до офіцерів та інженерів османської армії, державних службовців).

Бейлербей – найвищий ранг в адміністративних посадах Османської імперії (керівник бейлербейлика).

Вахмістр – військове звання унтер-офіцерського складу в козацьких частинах.

Ефенді – пан (звернення до науковців, знавців корану, культурних діячів).

Паша – звання в османській армії, що відповідало генеральському чину в європейських збройних силах. На адміністративному рівні ранг

паші відповідав посаді губернатора османського вілайєту.

Плутог – з франц. “взвод”.

Редифи – в османській армії – вояки, що перебувають після строкової служби у запасі.

Сергердар (сердар) – керівник, отаман.

Чавуш (чауш) – нижчий ранг дипломатичного корпусу, посланець, аналог європейського ад’ютанта.

Volodymyr Poltorak

“List of names of Ottoman Cossaks Corps” 1857

In this publication the first translation into Ukrainian of the list of officers of the Ottoman Cossacks corps 1857 is made. In the preface and comments the analysis of informative document is given and the main directions of its research are defined.

Keywords: the Ottoman Cossacks, informative document, Mihail Chaycovs’kyi, East War 1853-1856.

Владимир Полторак

“Список именной корпуса казаков оттоманских”. 1857 г.

В публикации осуществлен первый перевод на украинский язык списка офицерского состава корпуса казаков оттоманских в 1857 г. Предложено два варианта прочтения фамилий и имен (транскрибированный и дословный). В предисловии и комментариях осуществлен анализ информативности документа, определены основные направления его последующих исследований.

Ключевые слова: казаки оттоманские, Михаил Чайковский, информативность, Восточная война 1853-1856 гг.

УДК 947:656.628

Тарас Гончарук

ДО ІСТОРІЇ ПАРОПЛАВСТВА НА ДУНАЇ: “ШХАНЕЧНІ ЖУРНАЛИ” ПАРОПЛАВА “СУЛИН” 1852 – 1855 рр., ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО (за матеріалами Державного архіву Одеської області)

Вперше публікуються документи з Державного архіву Одеської області про діяльність пароплава-буксира “Сулин” на нижньому Дунаї протягом 1852-1855 рр. Документи показують роль та значення цього пароплава в мирний час та під час Східної війни 1853-1856 рр., розкривають невідомі сторінки історії пароплавства на Дунаї.

Ключові слова: пароплав “Сулин”, Нижній Дунай.

У вітчизняній історіографії наявна значна кількість праць присвячених історії українських придунайських земель ХІХ ст. й, зокрема, історії зародження та розвитку пароплавства на нижньому Дунаї. Останніх питань торкалися й дослідники розвитку пароплавства у чорноморсько-азовському: М. Залеський, М. Столбуненко, Ю. Коновалов, А. Демідов та ін. Проте у цій тематиці залишається чимало невивчених аспектів. Серед них – володіння (згідно з ІІІ статтею Адріанопольського миру від 2 вересня 1829 р., без права “влаштувати